

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Ирина Петкова Казанджиева-Йорданова;*
Катедра „Финанси“, Университет за национално и световно стопанство;

Научна специалност: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Банково дело) в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: *участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №187/29.01.2021г. на Зам. Ректора по НИД на УНСС.*

Автор на дисертационния труд: *Валери Иванов Белчев*

Тема на дисертационния труд: *„Исторически предпоставки, теоретически основи и съвременно развитие на банковите регулации в световен мащаб“*

1. Информация за дисертанта

Докторантът се обучава в самостоятелна форма на обучение за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Световно стопанство и МИО“ към катедра „МИО и бизнес“ при УНСС. Докторантът работи под научното ръководство на проф. д-р Светлана Александрова.

Докторантът Валери Белчев има дългогодишен професионален опит във финансовия сектор, като от биографичната справка се вижда, че този професионален опит по-конкретно е придобит в областта на търговското и инвестиционното банкиране, сферата на консултантските услуги в областта на сливанията и придобивания, публичните финанси.

От биографичната справка на докторанта прави впечатление сериозната образователна подготовка в областта на финансите – докторантът е отбелязал придобиването на три магистърски степени – в УНСС по МИО, в Парижкия университет по банки и финанси и в

Харвардския университет по публична администрация. Освен тази сериозна образователна подготовка във финансовата сфера, бих искала да отбележа и сериозният практически опит в международни институции, както и опит на мениджърски позиции – докторантът е посочил стажове в международни банкови институции, работил е в три банки в страната, като дори е заемал ръководни позиции и е бил председател на УС във Фонд мениджър на финансови инструменти.

Краткият преглед на биографичната справка на докторанта, сериозното образование във финансовата сфера и богатият практически опит логично определят насочеността на докторанта към актуалната тема на дисертационния труд, а именно – развитието на банковите регулации.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е с общ обем на текста от 200 стр., няма приложения. В изложението са представени 11 фигури и 8 таблици. Изложението е структурирано в увод, три глави и заключение. В библиографията са посочени 416 източници - статии, книги, интернет източници, нормативни документи, като се забелязват някои повторения. Източниците са използвани добросъвестно от докторанта.

Темата на представения от докторанта труд е безспорно актуална – развитието на съвременните банкови регулации. Специален акцент в изследването се поставя върху постиженията, проблемите и нерешените въпроси на международните банките регулации и предизвикателствата, произтичащи от новите финансови технологии. По-съществените цели, поставени в дисертационния труд, са анализ на достиженията, тенденциите и перспективите пред международните банкови регулации по линия на Базелския комитет по банков надзор, доказване, че съвременните банкови регулации са в динамичен процес, анализиране на причините, довели до въвеждане на определен тип регулации и тяхната чувствителност към микро и макро рисковете на ниво банкова система, анализиране на предизвикателствата, произтичащи от новите финансови технологии за банките и регулаторните промени, които биха могли да се очакват в резултат от тях. От прегледа на дисертационния труд смятам, че поставените цели са изпълнени.

Защитената от докторанта изследователска теза е, че въпреки значителните успехи, постигнати в резултат приложението и актуализирането на банковите регулации по линия на Базелския комитет по банков надзор, обхватът на регулаторните мерки остава основно концентриран върху микро рисковете в банковата система, докато системата остава уязвима по линия на макро рисковете. Актуален аспект,

който докторантът разглежда като част от изследователската теза, е, че финансовите технологии освен, че ще доведат до функционални трансформации при банките, те ще бъдат причина и за промени в управлението на регулаторните процеси в глобален план.

В хода на извършеното изследване докторантът поставя за решаване следните три хипотези:

Хипотеза 1: Еволюцията на международните банкови регулации води до изграждане на все по-надеждна регулаторна рамка и колкото по-детайлна е тази рамка, толкова по-добре се контролира стабилността на банковата система и проявата на рискове в нея.

Хипотеза 2: Регулаторните политики на Базелския комитет по банков надзор показват силна концентрация на мерките по отношение на микро-рисковете, докато макро-рисковете остават сравнително подценени.

Хипотеза 3: Новите финансови технологии ще играят в бъдеще ключова роля както за банковите трансформации, така и за развитието на международните банкови регулации.

Поставените от докторанта изследователски задачи са:

1. Да се направи преглед на теории, проучвания, публикации и документи, които са тематично насочени към банковите регулации и новите финансови технологии;
2. Да се проследи и систематизира еволюцията, спецификата и проблемите на съвременните международни банкови регулации;
3. Да се направи сравнителен анализ на Базелските споразумения;
4. Да се очертаят основните рискови компоненти, произтичащи от новите технологии, които определят трансформациите в банковия сектор в контекста на регулаторните подходи на Базелския комитет;
5. Да се определят основните групи от нерешени проблеми и рискове, които биха наложили бъдещи регулаторни мерки;

Както е видно от заглавието на дисертационния труд, той поставя една изключително многоаспектна проблематика, която води до риска в изследването да се пропуснат някои съществени въпроси. Съобразявайки се с това, докторантът посочва в изследването ограниченията, с които той се съобразил и които трябва да се вземат предвид при цялостния прочит на научния труд. Посочените ограничения на изследването, които трябва да се вземат предвид при прочита на научния труд, са, че в изследването не е извършен анализ на конкретни политики на националните регулаторни органи, не е разгледана и анализирана регулаторната практика в България, не е извършен конкретен анализ на отделните видове банков риск, начини на изчисление, математически модели, като липсва и съответния емпиричен анализ по тази проблематика.

В изследването са използвани методите на анализ и синтез - сравнителен анализ, качествен анализ, Swot анализ.

В първата глава на дисертационния труд в обобщен вид са представени основните теоретични концепции за създаване на банковите регулации, като първата глава представлява обстойно проучване по този въпрос. В тази глава детайлно са разгледани три основни групи теории за банковите регулации - позитивните теории, нормативните теории и техническите основания за банковите регулации. Разгледани са и модерните банкови регулации, като основен акцент се поставя върху „доктрината Жермен“. Разглежда се и процеса на дерегулиране на банките, стартирал през 80-те години на миналия век, както и ролята на глобализацията за регулирането на финансовата система. На базата на извършения теоретичен преглед и исторически анализ на банковото регулиране в първата глава докторантът стига до извода, че със съвременните банкови регулации се прави опит да се отстранят някои фундаментални рискове на макро ниво за банковата система, произтичащи най-вече от моралния риск.

Естествено продължение на изложението е втората глава, където акцентът от докторанта е поставен върху извършването на сравнителен анализ на трите Базелски споразумения. Целта на този анализ е да се изведат общите тенденции в еволюцията на съвременните международни банкови регулации. Посочени са недостатъците на Базел 1 и Базел 2, като е направен изводът, че глобалната финансова криза от 2008 г. доказва, че регулацията на макро рисковете изисква коренно различен подход и по-ефективен надзор, по-добро управление и по-добра пазарна дисциплина. По отношение на третото Базелско споразумение е посочено, че неговото окончателно прилагане е отложено за един доста дълъг период от време, което създава впечатление, че на практика Базел 3 не е незабавна, антикризисна регулаторна рамка и допуска предположения за възможни нови кризи в банковата система. В тази глава специално внимание е отделено на промените в компонентите на капиталова адекватност, произтичащи от Базел 3, изискванията за ликвидност, капиталовите буфери, коефициента за ливъридж. Посочва се, че с въведените два буфера – предпазен капиталов буфер и анти цикличния буфер, макар че те не биха изпълнявали сериозна предпазна роля в случай на системна криза, с тях все пак се прави опит за отчитане на макро рисковете за банковата система. Като положително определям представянето в табличен вид на направеното сравнение между трите Базелски споразумения с акцент върху покритите рискове, инструментите за управление на риска, изчисляването на рисково-претеглените активи, компонентите на капиталова адекватност. Под формата на таблица в синтезиран вид са

представени разликите между трите Базелски споразумения. Като авторов принос в тази глава бих посочила извършения SWOT анализ на трите Базелски споразумения. Тези сравнителни таблици, както и SWOT анализът са полезни от практически гледна точка, като могат да бъдат използвани в лекционните курсове по банково дело при представяне на лекционния материал, свързан с Базелските споразумения и капиталовата адекватност. Интересно е определението, което докторантът дава, че Базел 3 може да се определи като своеобразен „регулаторен парадокс“, имайки предвид прилагането в един и същ момент на изисквания от Базел 2 и Базел 3. В тази глава детайлно са анализирани и нерешените въпроси в областта на банковото регулиране с третото Базелско споразумение. Като извод в тази глава се подчертава, че като успех на Базел 3 може да се посочи включването в обхвата на регулаторните политики на Базел 3 на новите финансови технологии.

В третата глава са описани финансовите технологии, включени в обхвата на регулаторните политики на Базелския комитет, като анализът е концентриран върху 4 групи нови финансови технологии – специализирани приложни интерфейси, облачна биометрия, блокчейн технологии и изкуствен интелект. Разгледани са предимствата и основните типове риск, свързани с прилагането на биометрични технологиите, блокчейн технологиите, изкуствения интелект. В третата глава се доказва третата хипотеза, а именно, че новите финансови технологии се очаква да имат ключова роля в бъдеще както за развитието на банковата система, така и за международните банкови регулации, както и че финансовите технологии носят голям заряд за макро рискове. В третата глава се прави заключението, че огромното влияние и силният ефект от новите технологии не може да се впише в традиционните регулаторни подходи, което предполага бъдещи промени в регулаторната политика и вероятна промяна на рамката на Базел 3. Основният извод, който се налага в третата глава, е, че финансовите технологии не променят основните цели и мисия на финансовите регулатори, но създават сериозни рискове за тяхното постигане. Също така, финансовите технологии налагат императивна необходимост от приспособяване на надзорната архитектура и практика, като наличието на адекватна експертиза и ресурси ще бъдат от ключово значение за осъществяването на адекватен надзор върху финтек продуктите и услугите.

В заключението са обобщени изводите от изследването по отношение на ефективността на Базелските споразумения и новите регулаторни предизвикателства във връзка с навлизащите иновации във финансовия сектор.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Смятам, че поставените от докторанта задачи в дисертационния труд са коректно изпълнени.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд има своите положителни характеристики, а именно - макар и с по-голяма теоретична насоченост, избраната тема е актуална и интересна, като е направено подробно разглеждане на изследвания проблем. Въпреки твърде широкия обхват на избраната тема, което крие риск докторантът „да се загуби“ в изложението, то се отличава с логична структура, като в края на всяка глава са обобщени изводи. Доказаните са посочените от автора изследователски хипотези.

Като постижение на дисертационния труд бих посочила извършения сравнителен анализ на регулаторните рамки на трите Базелски споразумения с акцент върху силните и слабите страни. Също така, изведени са проблемите и предизвикателствата, породени от макро рисковете за банковата система. Извършена е тематично обвързана характеристика на новите финансови технологии в контекста на политиките на Базелския комитет, като е направен анализ на техните предимства и рискове през призмата на регулаторните подходи на Базелския комитет. Очертани са някои нерешени регулаторни въпроси и са посочени възможни подходи за тяхното решаване. С дисертационния труд се очертават проблемни области за възможни бъдещи научни изследвания, които препоръчвам докторантът да продължи при бъдещите си научни разработки.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са 4 публикации, които са свързани с различни аспекти на дисертационния труд – 3 статии в научни списания и една студия. В статиите са разгледани актуални въпроси, свързани с асиметричността на информацията през призмата на банковите регулации, еволюцията, социалните заплахи и предизвикателствата, свързани с дигитализацията в банковата сфера, генезисът, еволюцията и достиженията на Базелските споразумения, финансовите иновации. И четирите публикации имат връзка с темата на дисертацията и са доказателство за изявения интерес на докторанта в областта на развитието на банковите регулации.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат отразява вярно и коректно съдържанието на дисертационния труд. Изведените 4 научни приноси според мен действително отговарят на научните постижения в дисертационния труд на докторанта.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд представлява завършено изследване, което има своите достойнства от гледна точка на оригиналност, приноси и теоретична насоченост. Отличава се с прецизност, детайлност, старание и много добре познаване на проблематиката от докторанта.

Като критични бележки, които бих могла да посоча, са наличието на някои правописни и стилистични грешки, както и препоръка за по-коректно използване на някои термини, като например, би било добре докторантът да се придържа към наложените термини за капиталови буфери така, както са дадени в Наредба №8 на БНБ за капиталовите буфери. Също така, липсва емпирична оценка на ефективността на Базелските споразумения, като и обичайните са дисертационни трудове практически примери и оценки, като дисертационният труд остава основно в сферата на теоретичните постановки. От друга страна, обаче, още в увода докторантът е посочил ограниченията на дисертационния труд, а и според поставените за решаване задачи акцентът на дисертацията е анализ на еволюцията, спецификата и проблемите на съвременните международни банкови регулации.

В хода на дискусията по време на обсъждането на дисертационния труд би било интересно докторантът да сподели виждането си в кои сфери на предлаганите от банките продукти и услуги финтек компании биха се явили техни основни конкуренти? Кои са основните предизвикателства пред банките при Open banking и в кои сфери банките биха имали най-съществени конкурентни предимства спрямо останалите участници на пазара?

Как оценявате ефективността на съществуващата регулаторна рамка за справяне с проблемите, произтичащи от доктрината „Too big to fail“?

8. Заключение

Имайки предвид изложеното от мен по-горе, давам своята **положителна оценка за представения дисертационен труд на докторант Валери Иванов Белчев** и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Валери Иванов Белчев по научната специалност 05.02005 “Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”.

15.03.2021
Гр. София

Подпис:

Доц. д-р Ирина Казанджиева